

มานุษยวิทยาเมียน้อยและการมีคู่ [Anthropology of Infidelity]

ความสัมพันธ์นอกการแต่งงาน

การแต่งงานและความสัมพันธ์ที่มีพันธสัญญามาพร้อมกับความคาดหวังของบุคคลที่ต้องแสดงความซื่อสัตย์และความจงรักภักดีต่อความรักและความสัมพันธ์ทางเพศที่มีให้กันและกัน ในมิติสังคมจะพบว่า เมื่อคนสองคนแต่งงานและจดทะเบียนเป็นลายลักษณ์อักษรแล้ว สิ่งที่เราต้องแสดงให้เห็นคือการไม่ทำลายและละเมิดข้อตกลงที่มีต่อกัน รวมทั้งต้องไม่มีความสัมพันธ์กับคนอื่นที่มีได้อยู่ในพันธสัญญา เมื่อใดที่มีการฝ่าฝืนข้อตกลงนี้จะนำไปสู่การไม่ซื่อสัตย์และทำลายการครองคู่ของคนสองคน ผู้ที่มีความสัมพันธ์กับคนอื่นที่มีใช้คนในพันธสัญญาถือว่าเป็น “คนนอกใจ” หรือ “การมีคู่” สังคมจะประณามและไม่ยอมรับพฤติกรรมดังกล่าว การมีคู่ในสังคมสมัยใหม่จึงเปรียบเสมือนเป็นการทำลายสถาบันครอบครัวแบบผิวเผินเพียงผิวเผิน (Fife, 2016) ในหลายวัฒนธรรมให้ความหมายกับการมีคู่และการนอกใจต่างกัน แต่สาระสำคัญของการมีคู่คือ การไม่มีความซื่อสัตย์ต่อสามีหรือภรรยา ถือเป็นพฤติกรรมต้องห้ามที่ทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวสั่นคลอน อย่างไรก็ตาม การนอกใจ การมีคู่ และการมีความสัมพันธ์กับคนอื่นที่มีใช้สามีภรรยาตามกฎหมายมักจะเริ่มต้นจากการมีความสัมพันธ์ทางเพศหรือความผูกพันทางใจกับคนอื่นที่มีใช้สามีและภรรยา เช่น การนัดพบกัน ในที่ส่วนตัว แอบมีความสัมพันธ์แบบลับ ๆ เป็นต้น

Hertlein, Wetchler, and Piercy (2005) จัดประเภทของการมีคู่ในสังคมสมัยใหม่เป็น 3 รูปแบบ คือ (1) การนอกใจทางร่างกาย (2) การนอกใจทางอารมณ์ และ (3) การนอกใจทางอินเทอร์เน็ต การนอกใจทางร่างกายหมายถึงการที่สามีหรือภรรยาได้มีความสัมพันธ์ทางเพศกับคนอื่นโดยไม่เปิดเผยให้คู่ครองที่ถูกต้องตามกฎหมายรับรู้ การนอกใจทางอารมณ์หมายถึงการที่สามีหรือภรรยาที่มีความชื่นชอบหลงใหลและเสน่หาต่อคนอื่น อาจพบได้ในการแสดงความสนิทสนมอย่างใกล้ชิดกับคนบางคนจนกลายเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อชีวิต การนอกใจทางอินเทอร์เน็ตหมายถึงการติดต่อสื่อสารด้วยเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตและสื่อออนไลน์ที่ทำให้บุคคลได้พบและพูดคุยกับคนอื่น ทำให้เกิดความผูกพันและพัฒนาจนกลายเป็นความชอบ บางกรณีอาจนำไปสู่การมีความสัมพันธ์ทางเพศผ่านการสื่อสารออนไลน์ เช่น ใช้กล้องสำเร็จความใคร่หรือโซว์เรือนร่างให้อีกฝ่ายหนึ่งเห็นอย่างเปิดเผย

รวมถึงการดูคลิปวิดีโอ การแชทและส่งข้อความ การเล่นเกมออนไลน์ การเล่นเกมเป็นต้น (Hertlein & Stevenson, 2010; Maheu & Subotnik, 2001)

การศึกษาของ Mileham (2007) พบว่า การคุยในสื่อสังคมออนไลน์ยุคปัจจุบันคือช่องทางสำคัญที่ทำให้บุคคลค้นพบคนที่ตนเองพอใจ ในกรณีที่คู่สามีภรรยาที่มีความสัมพันธ์ที่ไม่ราบรื่น การเข้าไปคุยกับคนอื่นในอินเทอร์เน็ตจะช่วยระบายความอัดอั้นใจและสร้างจินตนาการให้กับชายหญิง นอกจากนี้ การคุยกับคนแปลกหน้าในโลกออนไลน์ยังเป็นการกระทำแบบลับ ๆ ที่สามารถปกปิดมิให้คนรักของตนเองรู้ ประเด็นสำคัญคือการคุยออนไลน์เป็นการไม่สัมผัสเรือนร่าง ทำให้คนจำนวนมากเชื่อว่าสิ่งนี้มิใช่การมีคู่และความปลอดภัย

ผลกระทบที่เกิดจากการมีคู่และการนอกใจ มักจะทำให้คู่สามีภรรยาหย่าร้างและยุติความสัมพันธ์ คำสอนของศาสนา มักจะตำหนิและไม่ยอมรับพฤติกรรมมีคู่ เช่นในพุทธศาสนาเถรวาทของไทย บัญญัติไว้เป็นข้อห้ามในศีล 5 คือ กาเมสุมิจจาจารา เวระมะณี สิกขาปะทัง สะมาทิยามิ คืองดเว้นจากการประพฤติดูผิดในกาม รวมทั้งมีการจำแนกหน้าที่หลักของสามีที่พึงปฏิบัติต่อภรรยา (สุทิน ไชยวัฒน์ และคณะ 2564) จากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชน 24 ประเทศในสหรัฐอเมริกาและยุโรปพบว่า คนส่วนใหญ่ 80-90 เปอร์เซ็นต์เห็นว่าการมีคู่คือสิ่งผิด (Fife, 2016) ในทางตรงกันข้าม แม้ว่าสังคมจะไม่ยอมรับการมีคู่ แต่ในการปฏิบัติพบว่า ชาวอเมริกันที่นอกใจสามีหรือภรรยา มีประมาณ 20-25 เปอร์เซ็นต์ (Atkins, Baucom, & Jacobson, 2001) นอกจากนี้ ในสังคมชายเป็นใหญ่ ผู้ชายมักจะมี การนอกใจภรรยาและความสัมพันธ์กับผู้หญิงมากกว่าหนึ่งคน ในขณะที่ผู้หญิงที่นอกใจสามี จะถูกมองว่าเป็นหญิงชั่ว การศึกษาของ Wiederman (1997) พบว่า ผู้ชายมีเพศสัมพันธ์กับผู้หญิงอื่นที่มีใจภรรยาตนเองสูงกว่าผู้หญิงที่มีเพศสัมพันธ์กับชายอื่นที่มีใจสามี เหตุผลสำคัญที่ทำให้เกิดการมีคู่และการนอกใจคนรักคือ ความทุกข์ของการอยู่ด้วยกันของสามีภรรยา เช่น วิธีคิดและการใช้ชีวิตที่เข้ากันไม่ได้ เป็นต้น ทำให้สามีหรือภรรยาหันไปหาคนอื่นที่เป็นที่พึงพอใจ (Fife, 2016)

นักจิตวิทยามักอธิบายว่าการมีคู่และการนอกใจคนรักส่งผลให้บุคคลได้รับความทุกข์ทรมานและเจ็บปวดทางจิตใจ การศึกษาในสังคมไทย เช่น สุภาวดี มนัสปิยะเลิศ (2548) อธิบายการตัดสินใจของผู้หญิงเพื่อเป็นเมียน้อย เหตุผลสำคัญคือ ความรู้สึกรักและผูกพัน ทำให้ผู้หญิงต้องการใช้ชีวิตอยู่กับผู้ชายที่มีภรรยาแล้ว ถึงแม้ว่าสังคมไม่ยอมรับการศึกษาของปวีณา กุดแกลง (2561) อธิบายว่า เมียน้อยหรืออนุภรรยาคือ บุคคลที่กฎหมายไม่รับรอง ถึงแม้ว่าในกฎหมายไทยบาสมายจะกล่าวถึง “เมียพระราชทาน” (เมียนาง)

หมายถึงกษัตริย์พระราชทานหญิงให้เป็นรางวัลให้กับข้าราชการที่ทำความดีความชอบ เมียประเภทนี้มีฐานะที่สูงกว่าเมียหลวง นอกจากนั้น ยังพบว่า สมัยพระเจ้าอู่ทองแบ่งภรรยา เป็น 3 ประเภท คือ (1) เมียกลางเมือง หมายถึง เมียหลวง ได้แก่หญิงอันบิดามารดากุมมือให้เป็นเมียชาย (2) เมียกลางนอก หมายถึง เมียน้อย (อนุภรรยา) ซึ่งได้แก่ชายขอหญิงมาเป็นอนุภรรยา หล้นเมียหลวงลงมา (3) เมียกลางทาสี หมายถึง เมียที่เป็นทาส ได้แก่หญิงใด มีทุกข์ยาก ชายช่วยไถ่ได้มา เป็นหมดหน้าเลี้ยงเป็นเมีย รองลงมาจากเมียน้อย (กองบรรณาธิการศิลปวัฒนธรรม, 2566)

สุภาวดี มนัสปิยะเลิศ (2548) กล่าวว่า ความคาดหวังของเมียน้อยต่อผู้ชายที่เธอรักคือ ผู้ชายควรมีเวลาอยู่กับเธอ แต่เธอจะไม่แสดงความเป็นเจ้าของต่อผู้ชายคนนั้น อย่างไรก็ตาม สังคมไทยมักจะตีตราและมองเมียน้อยเป็นคนที่หวังในทรัพย์สินเงินทองของผู้ชาย เห็นได้จาก กรณีที่ผู้ชายที่ร่ำรวยมักจะมีเมียน้อยเป็นหญิงสาวและส่งผลเสียเลื่องลือ ภาพลักษณ์นี้ปรากฏ อยู่ในสื่อนิยาย ภาพยนตร์ และละครโทรทัศน์ ในการศึกษาของ Pazhoochi (2022) อธิบายว่า ความหมายของการนอกใจสัมพันธ์กับแบบแผนทางวัฒนธรรมและค่านิยมทางสังคม การนำบรรทัดฐานและอุดมการณ์ของสังคมหนึ่งไปตัดสินความสัมพันธ์นอกการสมรสของ วัฒนธรรมอื่นอาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดและเป็นการประณามพฤติกรรมของบุคคล ดังนั้น การทำความเข้าใจความสัมพันธ์แบบคบชู้หรือความพอใจคนอื่นนอกเหนือจากคนรัก ตนเองแล้วจำเป็นต้องอธิบายความหลากหลายของความรู้สึก

การมีชู้ในมิติมานุษยวิทยา

การศึกษาทางมานุษยวิทยาชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างการมีชู้กับระบบที่ให้สิทธิกับผู้ชาย ทำให้การมีเมียมากกว่าหนึ่งคนมิใช่สิ่งแปลกและเป็นสิ่งที่สังคมรับรู้ได้ เพราะผู้ชาย เชื่อว่าผู้หญิงคือทรัพย์สินสมบัติส่วนตัว และมีการควบคุมผู้หญิงให้อยู่ในกฎระเบียบที่ผู้ชายกำหนด ขึ้น เช่น ค่านิยมเรื่องพรหมจารี การทำหน้าที่แม่บ้านและเลี้ยงลูก ห้ามผู้หญิงเกี่ยวข้องกับ งานของผู้ชาย เป็นต้น (Bourdieu, 2001; Smuts, 1992) ในหลายสังคม ความสัมพันธ์นอก การแต่งงานมักจะเป็นสิ่งต้องห้าม (Harrell, 1997) ในเขตวัฒนธรรมเมดิเตอร์เรเนียน เช่น อิตาลี พบว่าศักดิ์ศรีของผู้ชายมีความสำคัญมาก สิ่งที่ทำให้ผู้ชายมีความภูมิใจคือการเป็นผู้นำ ครอบครัวและการดูแลปกป้องภรรยา ลูก และญาติพี่น้อง ถ้าภรรยาออกใจสามีจะถือว่าผู้ชาย คนนั้นทำหน้าที่ล้มเหลวและเป็นการเสียศักดิ์ศรี (Brandes, 1980) ในสังคมดังกล่าว ผู้หญิงจึงเปรียบเสมือนเป็นตัวบ่งชี้ว่าผู้ชายทำหน้าที่ทางสังคมสมบูรณ์หรือไม่ ถ้าผู้หญิง มีความสัมพันธ์กับชายอื่นที่มิใช่สามีของตนจะถือว่าเป็นความอับอายของครอบครัว (Goddard, 1987) สังคมเมดิเตอร์เรเนียนมองความสัมพันธ์ของสามีภรรยาในฐานะเป็นศักดิ์ศรีทางสังคม

การจัดระเบียบผู้หญิงจึงมีความสำคัญต่อครอบครัว แต่นักทฤษฎีสตรีสมัยใหม่มองว่าสังคมดังกล่าวมองผู้หญิงเป็นวัตถุทางเพศ และไม่สนใจความรู้สึกที่ผู้หญิงมีต่อตนเองและครอบครัว (Rehbun, 1999)

Bourdieu (2001) อธิบายว่า สังคมที่ให้อำนาจผู้ชาย กฎระเบียบที่ใช้ควบคุมผู้หญิงจะเป็นสัญลักษณ์ของความรุนแรงทางสังคม ทำให้ผู้ชายเคยชินกับการบงการและควบคุมผู้หญิง โดยเฉพาะการสอดส่องและคุมเข้มมิให้ภรรยาไปมีความสัมพันธ์กับชายอื่น จะเห็นว่าสังคมที่ผู้ชายมีอำนาจ การมีคู่ของผู้หญิงจะถูกตำหนิอย่างรุนแรง อย่างไรก็ตาม ความพยายามที่ชายและหญิงจะสอดส่องตรวจตราคู่สามีและภรรยาของตนมิให้ไปมีความสัมพันธ์กับคนอื่นพบได้ในหลายสังคม การครองคู่แบบสามีภรรยาหรือระบบผัวเดียวเมียเดียวให้ความสำคัญกับเอกภาพและความมั่นคงของการอยู่ด้วยกันแบบสองคน (dyadic bond) ความสัมพันธ์รูปแบบนี้วางอยู่บนการแบ่งแยกคู่ตรงข้ามระหว่างเพศชายและหญิง ขณะเดียวกันก็ยึดถือการแลกเปลี่ยนระหว่างคนสองคนทั้งเรื่องงานและเช็ก (de Munk & Korotoyev, 2000) การครองคู่แบบผัวเดียวเมียยังทำให้เกิดการควบคุมซึ่งกันและกัน หากคนใดคนหนึ่งทำให้การคู่ครองสันคลอนและล่มสลาย คนนั้นจะถูกตำหนิ ดังนั้น วัฒนธรรมที่เน้นการครองคู่แบบผัวเดียวเมียเดียว ความตึงเครียดจากการนอกใจและการมีคู่จะเป็นเรื่องที่รุนแรง ความซื่อสัตย์ต่อกันจึงเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการครองคู่ดังกล่าว

การศึกษาของ Caughey (1977) พบว่า ชนเผ่า Faanakka ในหมู่เกาะไมโครนีเซียมหาสมุทรแปซิฟิก เมื่อภรรยาพบว่าสามีของตนมีความสัมพันธ์กับหญิงอื่น เธอจะใช้กำลังตบตีและดิงผมของผู้หญิงที่มีคู่กับสามีของเธอ และบางครั้งภรรยาจะทำร้ายหญิงอื่นว่าอวัยวะเพศของเธอใหญ่กว่า โดยการเปิดผ้าถุงให้เห็นอวัยวะเพศ ในวัฒนธรรมของชนอาปาเช่ในทวีปอเมริกาเหนือ เมื่อภรรยาเห็นว่าสามีของตนมีหญิงอื่น เธอจะเรียกสามีมาคุยและสั่งให้เขาหยุดความสัมพันธ์กับหญิงที่เป็นคู่ ถ้าสามีไม่ยอมหยุด เธอจะใช้ก้อนหินขว้างทำร้าย หรือใช้มีดฟันสามี เธอจะสั่งให้สามีหยุดไปดื่มสังสรรค์กับญาติพี่น้อง ถ้าภรรยาจับได้ว่าสามีแอบไปดื่ม เธอจะเข้าทำร้ายร่างกายและถอดเสื้อผ้าสามีออก การทำเช่นนี้ถือเป็นการลงโทษสามีที่ไม่ซื่อสัตย์กับเธอ ในทางกลับกัน ถ้าสามีจับได้ว่าภรรยาของตนมีชายอื่น สามีจะทุบตีภรรยาเป็นการลงโทษ ในบางกรณี สามีอาจฆ่าภรรยาและคู่ไปพร้อมกัน บางครั้งภรรยาจะถูกตัดจมูกจนเสียโฉม แต่การใช้ความรุนแรงแบบนี้พบเห็นได้น้อยมาก (Goodwin, 1969)

Scelza (2014) พบว่า ในสังคมชนเผ่าขนาดเล็ก เช่น ชนเผ่าอิมบาในประเทศนามิเบียทวีปแอฟริกา ชายหญิงจะรู้สึกทุกข์ทรมานใจถ้าสามีหรือภรรยาของตนเองมีคู่ หากเปรียบเทียบความทุกข์ของสามีกับภรรยา จะพบว่าสามีที่รู้ว่าภรรยามีชายอื่นค่อนข้างเจ็บปวดมากกว่า

ในขณะที่ผู้หญิงคิดว่าเมื่อสามีนอกใจและมีความสัมพันธ์กับหญิงอื่น เธอจะรู้สึกขาดความมั่นคง และวิตกกังวลว่าจะขาดผู้ดูแลครอบครัว ในการศึกษาข้ามวัฒนธรรมเพื่อทำความเข้าใจความรู้สึกของหญิงชายต่อการมีคู่ พบว่าทั้งหญิงและชายเกือบทุกวัฒนธรรมทั้งในสังคมเมืองและสังคมชนเผ่ารู้สึกไม่พอใจเมื่อพบว่าคนรักของตนมีความสัมพันธ์กับคนอื่น

การศึกษาของ Jankowiak, Nell, and Buckmaste (2002) พบว่า ผู้หญิงไทยส่วนใหญ่ไม่ยอมรับว่าสามีของตนไปเที่ยวหญิงขายบริการ ขณะเดียวกันผู้หญิงก็พยายามบอกให้สามีตนเองอย่าไปลุ่มหลงและเลี้ยงดูหญิงขายบริการ ในประเทศไนจีเรีย ผู้หญิงที่รู้ว่าสามีไปมีสัมพันธ์กับหญิงอื่น เธอจะให้สามีดื่มยาสมุนไพรบางชนิดที่ทำให้องคชาติของเธอแข็งตลอดเวลา หากสามียินยอมที่จะเลิกสัมพันธ์กับหญิงอื่น เธอจะยอมให้ยาเพื่อช่วยบรรเทาอาการแข็งตัวขององคชาติ ผู้หญิงในมาเลเซียเมื่อพบว่า สามีของตนไปมีความสัมพันธ์กับหญิงอื่น เธอจะติดตามเขาไปเพื่อดูพฤติกรรมของสามีที่หลับนอนกับหญิงอื่น เมื่อเห็นคานั่งคาเขา เธอจะทำให้สามีเกิดความอับอายต่อสาธารณะ เช่น แก้วกางเกง เช่นเดียวกับผู้หญิงในบราซิล เมื่อรู้ว่าสามีมีหญิงอื่น

ในหลายสังคมพบว่า ผู้หญิงสามารถจัดการกับปัญหาที่สามีตนเองมีคู่หรือมีความสัมพันธ์กับหญิงอื่น โดยพวกเธอจะใช้วิธีที่ตนเองทำได้เพื่อให้สามีเลิกพฤติกรรมนอกใจ ความพยายามดังกล่าวชี้ให้เห็นว่า อำนาจของผู้ชายมิได้ทำให้ผู้หญิงตกเป็นเบี้ยล่างหรือเป็นผู้เชื่อฟังสามีเสมอไป แต่ภรรยาสามารถตอบโต้และทำให้สามีรู้สึกหวาดระแวงและขาดความมั่นใจในการแสดงความสัมพันธ์กับหญิงอื่น จะเห็นว่า ความสัมพันธ์นอกการแต่งงานเป็นพฤติกรรมเชิงสังคมมากกว่าเป็นเรื่องส่วนตัว เพราะการตรวจสอบ การควบคุม และการทำลายความสัมพันธ์ที่ชายหญิงมีกับคนที่มิได้เป็นสามีภรรยาของตนเองล้วนแสดงออกในพื้นที่สาธารณะ มีการรับรู้จากญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงและคนในชุมชน การขัดขวางและต่อต้านความสัมพันธ์นอกการแต่งงานอาจถือเป็นการจัดการความสัมพันธ์ประเภทหนึ่งในสังคมสมัยใหม่ การแก้ปัญหาคู่ของสามีและภรรยา อาจใช้ศาลเป็นผู้ตัดสิน ในกรณีที่ผู้หญิงฟ้องหย่าสามีที่มีเมียอื่น เธอคาดหวังว่าสามีจะต้องรับผิดชอบส่งเสียเลี้ยงดูลูกตามหน้าที่ของพ่อ (Jankowiak, Nell, & Buckmaste, 2002)

การศึกษาของ Scelza (2014) พบว่า ในสังคมที่ผู้ชายมีอำนาจ ความรู้สึกของสามีต่อการมีคู่ของภรรยาค่อนข้างรุนแรง เช่นเดียวกับสังคมที่ผู้หญิงต้องพึ่งพาผู้ชาย ภรรยาจะรู้สึกทุกข์ใจมากเมื่อรู้ว่าสามีมีหญิงอื่น นอกจากนั้น การซุบซิบนินทาถือกลไกในการจัดการกับพฤติกรรมนอกใจ โดยเฉพาะผู้ชายจะรู้สึกหงุดหงิดถ้าผู้หญิงนำเรื่องการนอกใจของสามีไปพูดนินทากับคนอื่น สามีรู้สึกว่าการสัมพันธ์ของตัวเมียไม่ควรนำไปพูดกับคนอื่น

เพราะการเปิดเผยว่าภรรยาไม่เชื่อว่าจะทนว่าสามีไม่มีความสามารถที่จะดูแลภรรยาได้ ผู้ชายจะรู้สึกอายและเสียเกียรติ (Jankowiak, Nell, & Buckmaste, 2002) ในสังคมที่หญิงและชายมีฐานะเท่าเทียมกัน เช่น สังคมอุตสาหกรรม บุคคลจะมีอิสระที่จะเลือกคู่ครองและคนรักของตัวเอง ในสถานการณ์นี้จะพบว่า เมื่อคนรักแสดงการนอกใจหรือมีความสัมพันธ์กับคนอื่น บุคคลจะรู้สึกเจ็บปวดและวุ่นวายใจ (Scelza, 2014) ความปวดร้าวใจจากการทรยศหักหลังและไม่ซื่อสัตย์ต่อความรักจะมีนัยว่า ความสัมพันธ์แบบรักเดียวใจเดียวเป็นสิ่งที่ปัจเจกบุคคลโหยหา ขณะเดียวกันก็ทำให้เห็นว่าลัทธิปัจเจกนิยม ทำให้บุคคลเลือกวิธีการที่จะทำให้ตนเองพบความสุข ถ้าครองคู่มิได้ก็จะยกเลิกความสัมพันธ์ได้ทันที

การศึกษาของ Keefe (2015, 2019) พบว่า ในสังคมแทนซาเนีย ทวีปแอฟริกา คู่รักชายหญิงรุ่นใหม่ชาวสวาฮีลีคาดหวังในความรัดโรแมนติกที่ยึดมั่นในรักเดียวใจเดียว เมื่อฝ่ายหญิงพบว่าคนรักของตนมีใจให้กับหญิงอื่น พวกเธอจะรู้สึกกระวนกระวายใจและไม่พอใจหญิงอื่นที่มาจากแสดงความรักกับผู้ชายของตน แต่ในสังคมมุสลิมที่อนุญาตให้ผู้ชายมีภรรยาหลายคน ผู้หญิงจะต้องอยู่กับความรู้สึกนี้และทำให้เห็นแนวโน้มการหย่าร้างของสามีภรรยาเพิ่มมากขึ้น ผู้หญิงสวาฮีลีคิดว่าการมีชีวิตอิสระของตัวเองดีกว่าการใช้ชีวิตอยู่กับผู้ชายที่มีภรรยาหลายคน ในปัจจุบันจะพบว่าผู้หญิงที่หย่ากับสามีแล้ว พวกเธอจะต้องทำงานเลี้ยงดูตนเองและลูก ทำให้ต้องแสดงบทบาทเป็นหัวหน้าครอบครัว เมื่อผู้หญิงสวาฮีลีเริ่มมีความรู้และมีทักษะทำงานมากขึ้น จะทำให้พวกเธอกำลังกล้าหาญขาดกับสามีและเลือกใช้ชีวิตด้วยตนเอง ระบบที่ทำให้ผู้ชายสามารถมีภรรยาได้หลายคนกำลังกลายเป็นสิ่งที่ผู้หญิงในแทนซาเนียวิพากษ์วิจารณ์อย่างเข้มข้น ในทางปฏิบัติ ผู้หญิงที่กลายเป็นภรรยาคนที่สอง คนที่สามของผู้ชาย พวกเธอจะไม่ติดต่อสื่อสารกัน กล่าวคือ บรรดาภรรยาที่มีสามีคนเดียวกันพยายามไม่ยุ่งเกี่ยวกับกัน หากต้องพบเจอกัน พวกเธอก็จะแสดงความรู้สึกไม่พึงพอใจต่อกัน ในประสบการณ์ของผู้หญิงที่เป็นภรรยาคนที่สองหรือมีความสัมพันธ์กับผู้ชายที่แต่งงานแล้ว พวกเธอตัดสินใจคบหาและใช้ชีวิตกับผู้ชายด้วยเหตุผลอื่น เช่น ความฉลาดและความสนุกสนานของผู้ชาย ผู้หญิงที่รู้ว่าตนเองเป็นภรรยาคนที่สอง เธอจะรู้สึกไม่มั่นใจที่จะพบเจอกับภรรยาคนแรก

การศึกษาของ Keefe (2015, 2019) ช่วยแสดงให้เห็นว่า แม้ในสังคมที่ผู้ชายสามารถมีภรรยาได้หลายคน กลุ่มผู้หญิงที่กลายเป็นภรรยาคนที่สอง พวกเธอก็มิได้ชื่นชมระบบที่เป็นอยู่ ผู้หญิงคิดว่าความรักเดียวใจเดียวมีความสำคัญมากกว่า ถ้าคนรักมีความสัมพันธ์กับคนอื่น ผู้หญิงมักจะเลือกยุติความสัมพันธ์และใช้ชีวิตที่เป็นอิสระ การหย่าร้างจึงเป็นเรื่องธรรมดาสำหรับสังคมของชาวสวาฮีลี ในสถานการณ์โลกที่อุดมการณ์ความรักโรแมนติกและความสัมพันธ์แบบผัวเดียวเมียเดียวเป็นบรรทัดฐานสังคม เราจะพบว่าผู้หญิงยอมสละทิ้งความรักที่ล้มเหลวและตัดใจจากผู้ชายที่ไม่ซื่อสัตย์ (Cole & Thomas, 2009)

ผู้เขียน

ดร.นฤพนธ์ ต้วงวิเศษ

ผู้จัดการฝ่ายวิจัยและส่งเสริมวิชาการ

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

บรรณานุกรม

กองบรรณาธิการศิลปวัฒนธรรม. (2566). “เมียพระราชทาน” มาทีหลัง แต่มาแรง แม้แต่ “เมียหลวง” ยังต้อง

หลบ! สืบค้นจาก https://www.silpa-mag.com/culture/article_121950

ปวีณา กุดแกลง. (256). มโนทัศน์รักเดียวใจเดียวและปัญหาเมียน้อยในทศวรรษ 2490 – 2530. วารสาร

ประวัติศาสตร์, 2562, 49-62.

สุทิน ไชยวัฒน์ และคณะ. (2564). การวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์เพื่อการครองเรือนกับกฎหมายการฟ้องหย่า.

วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์, 8(1), 138-151.

สุภาวดี มนัสปิยะเลิศ. (2548). เมียน้อย: กระบวนการตัดสินใจและการปรับตัว. วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและ

มานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล (สังคมวิทยา) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Atkins, D., Baucom, D., & Jacobson, N. (2001). Understanding Infidelity: Correlates in a National Random Sample. *Journal of Family Psychology*, 15, 735–749.

Bourdieu, P. (2001). *Masculine Domination*. Stanford.

Brandes, S. (1980). *Metaphors of Masculinity*. Philadelphia.

Caughey, J. (1977). *Fa'a'nakkar: Cultural Values in a Micronesia Society*. Philadelphia.

Cole, J., & Thomas, L.M. (eds.) (2009). *Love in Africa*. University of Chicago Press.

de Munk, V., & Korotoyev, A. (2000). Sexual Equality and Romantic Love: A Re-Analysis of Rosenblatt's Study on the Function of Romantic Love. *Cross-Cultural Research*, 33, 1-2.

Fife, S. (2016). Cultural Views of Adultery. In Nancy A. Naples (Ed.). *The Wiley Blackwell Encyclopedia of Gender and Sexuality Studies*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons, Ltd.

Goddard, V. (1987). Honour and Shame: The Control of Women's Sexuality and Group Identity in Naples. In P. Caplan (Ed.) *The Cultural Construction of Sexuality*, (pp. 166-92). New York.

- Goodwin, G. (1969). *The Social Organization of the Western Apache*. Tucson.
- Harrell, S. (1997). *Human Families*. Boulder.
- Hertlein, K., & Stevenson, A. (2010). The Seven 'As' Contributing to Internet-Related Intimacy Problems: A Literature Review. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 4(1), article 1.
- Hertlein, K., Wetchler, J. & Piercy, F. (2005). Infidelity: An Overview. *Journal of Couple and Relationship Therapy*, 4(2/3): 5-16.
- Jankowiak, W., Nell, M.D., & Buckmaste, B. (2002). Managing Infidelity: A Cross-Cultural Perspective. *Ethnology*, 41(1), 85-101.
- Keefe, S. (2015). Being a good Muslim man: Modern aspirations and polygynous intentions in a Swahili Muslim village." In Erin Stiles and Katrina Thompson, (eds.). *Gendered lives in the western Indian Ocean: Islam, marriage, and sexuality on the Swahili Coast*. Ohio University Press.
- Keefe, S. (2019). Looking Outside the Marriage:" Polygyny, Infidelity, and Divorce in Coastal Tanzania. Working Paper 314. Retrieved from https://gencen.isp.msu.edu/files/4515/5551/5617/WP314_Final.pdf
- Maheu, M. M., & Subotnik, R. B. (2001). *Infidelity on the Internet: Virtual relationships and real betrayals*. Naperville, IL: Source book.
- Mileham, B. L. A. (2007). Online infidelity in Internet chat rooms: An ethnographic exploration. *Computers in Human Behavior*, 23(1), 11-31.
- Pazhoohi, F. (2022). Cultural Differences and Similarities in the Nature of Infidelity. In Tara DeLecce and Todd K. Shackelford. (Eds.). *The Oxford Handbook of Infidelity*. Oxford: Oxford University Press.
- Rehbun, L. (1999). *The Heart is Unknown Country*. Stanford.
- Scelza, B. (2014). Jealousy in a small-scale, natural fertility population: the roles of paternity, investment and love in jealous response. *Evolution and Human Behavior*, 35, 103-108.
- Smuts, B. (1992). Male Aggression Against Women. *Human Nature*, 3(1), 1-44.
- Wiederman, M. W. (1997). Extramarital Sex: Prevalence and Correlates in a National Survey. *Journal of Sex Research*, 34, 167-174.